

Idén február 15-én az Úr magához szólította Stella Leontin atyát, a máriabesnyői Nagyboldogasszony-bazilika plébánosát. Utódjául Beer Miklós váci megyéspüspök Sztankó Attila zebegényi plébánost, egyházzeneészt, gregoriánszakértőt nevezte ki. Vele beszélgettünk.

– Váratlanul érte a püspöki döntés?

– Nem nagyon lepődtem meg, hogy rám esett a választás, hiszen a váci Hétkápolna kegyhelyen is követtem Leontin atyát a szolgálatban. Ez egy, a máriabesnyőinél jóval kisebb kegy- és zarándokhely, ahol megismerkedtem a népi vallásosság és lelkeség sokféleségével, és lépésről lépésre tanultam ezt a sajátos szolgálatot. Leontin atya munkája nyomán gazdag lelki élet bontakozott ki ott, és a plébánián otthon érezhették magukat mindazok, akik ellátogattak a Szűzanya váci szentélyébe. A zarándoklatok hagyományosan a váci búcsúhoz kapcsolódnak, és a virrasztás is hozzájuk tartozik. Ennek keretei azonban átalakításra szorultak. Varga Lajos segédpüspök atyával elhatároztuk, hogy megszólítjuk a helyi lelkeségi csoportokat és közösségeket: helyezték magukat a Szűzanya oltalmába egy köszöntés formájában. A közös imádságok alkalmával kiderült, milyen színes a mi egyházunk. A görögkatolikus testvéreink Akathisztoszt énekelnek, reggel nyolc órakor pedig Szent Liturgiát végeznek. Volt rendkívüli formában bemutatott szentmise és zsolozsma, s a karizmatikus és a családközösségek, a cserkészek mind együtt voltak, eljöttek, hogy köszöntsék a Boldogságos Szűzanyát a neve napja alkalmából (szeptember 12). Első örökség gyanánt a házigazda törődését kaptam Leontin atyától. Majdnem tíz évig tartott ez az időszak. Azután Zebegénybe kerültem, ahol más feladatok, kihívások vártak rám. Majd miután Leontin atyát számunkra váratlanul magához szólította a Jóisten, és a temetésére mentünk, néhányan már akkor megjegyezték: meglátod, te mész Besnyőre. És másfél héttel később Máriabesnyőn ébredtem. Nagyon aktív, élő, szeretetteljes közösséget találtam itt. Ez a hosszabb időn át tartó gondos lelkipásztori szolgálat eredménye. Gondolok itt Nagy Tamás kapucinus atyára, Gáspár István, Turai János és Leontin atyákra, akik mély lelkeségükkel, szeretetükkel, közösségteremtő erejükkel és bizalmukkal mindannyian társául szegődtek a Szentléleknek, aki közösséget teremt. Leontin atya kezéből most az ő örökségüket kaptam meg, és ez a hagyaték, ami nem más, mint egy élő közösség, kötelez engem.

– Mit jelent ez?

– A máriabesnyői hívő közösség nemcsak a Máriabesnyőn vagy Gödöllőn élő hívekből áll; ez a hely lelki-spirituális központ nagyon sokak számára. Akik ide zarándokolnak, hordoznak magukban egy bizonyos lelkeséget, kapcsolatot Istennel. De ahogyan az istenkép, úgy a spiritualitás és a jámborság szokásai is sokfélék. Amint a tibeti zarándokok sajátos szertartásai vagy az iszlám nagy mekkai zarándoklatának hagyományai, úgy a keresztény vallásosság és jámborság is hordoz olyan antropológiai-archaikus elemeket, amelyeknek akár néprajzi sajátosságai is vannak, de a lényeg az őszinte gyermeki ragaszkodás és a találkozás a mennyei Édesanyával. Meghallgatásért jönnek ide a hívek, és azért, hogy megtanuljanak Mária bölcsességével hallgatni és meghallgatni. Valamennyi korosztály hozza a saját lelkeségét, és nemcsak sokszínűséggel találkozunk, hanem különbségekkel is. Éppen a kegyhelyek és a zarándokhelyek azok a központok, ahol ezek békében együtt lehetnek.

Csodálatos élmény volt látnom a besnyői passió előkészületeit. Az egész előadást imádság,

felajánlás, áldás előzte meg. Így kezdték el megjeleníteni az összegyűlt közösség számára az Úr Jézus szenvedéstörténetét. Drámai élmény volt annak tapasztalata, hogy a közönség valójában a passióban részt vevő közösség. Gyönyörű élményt jelentett, ahogyan a gyermekek szkolája a bazilika kapuján innen és túl a Gloria, laus et honor tibi sit himnusz énekelte virágvasárnap. Egyszerre volt jelen Jeruzsálem, az Egyház és a mennyből alászállott Szent Város. Mindenkire mély hatást tettek a liturgia dallamai, szövegei, cselekményei. Egység és összhang Istennel és a közösséggel. (A beszélgetés nagyhétfőn készült – a szerk.)

– Néhány hónappal ezelőtt lezajlott a televízióban egy vita arról, hogy van-e helye a szentmiséken a klasszikus gregorián mellett az evangelizáló könnyűzenének. A liturgia szakértőjeként és egyházzeneészként Önnek mi a véleménye erről?

– Az interneten keresztül én is figyelemmel kísértem a vitát. Orgona vs. gitár, ez volt a címe; az én nevem is felmerült a beszélgetés során. Véleményem szerint a cím nem fedte a vita valódi tárgyát. Valójában egészen máshonnan kell megközelítenünk a kérdést. Most kissé Szókratészt fogok játszani, jó messziről kezdem. Hangszerek már Orlando di Lasso idejében, sőt, már azelőtt is szóltak a templomokban; mindig az adott kor hangszerei. A gótika korának kódexei és a clunyi templom faragott oszlopai a zoltártónusok allegóriáit hangszerek segítségével jelenítették meg.

Gyakran elmondom a Harmat Artúr Központi Kántorképző diákjainak, de az evangelizáló zene képviselőinek is, hogy mindannyiunknak ismernünk kell a zenetörténeti összefüggéseket, a zenei irányvonalak fejlődését, alakulását, és nemcsak a klasszikus, hanem az újkori könnyűzenei áramlatokat is. Viszont az első mindig az, hogy a liturgia Isten műve, opus Dei. A Jóisten a kezdeményező, ő a Szeretet, a liturgia is belőle források. A liturgia megformázásában részt vesz az ember, az emberi közösség. Így jöttek létre és fejlődtek a nagy keleti és nyugati liturgikus hagyományok. Az alakulás egyrészt felülről, másrészt alulról indul, a kettő találkozik, és létrejön az egység, az összhang.

Épp most készül az új énektár, amelynek alakításában magam is részt veszek az egyik szekcióban. Hasonlóan merész kezdeményezés ez, mint a maga idejében a Zsaskovszky testvérek munkája volt. A bátor újítás azonban nem jelenti azt, hogy a teljes történelmi kontextust figyelmen kívül hagyjuk. Az örökség nem zeneirodalmi kérdés, hanem a liturgiát éneklő egyházi közösséget érinti. A liturgia az Egyház közösségének nyilvános istentisztelete. Ez a közösség pedig önmeghatározásából eredően szent, egyetemes, és művészi zene által dicsőíti Istent. A szent zenével kapcsolatban az Egyháznak mindig megvolt az az igénye, hogy a zeneszerző valóban jó zenét írjon. Az elsődleges szempont a hit! A második, hogy a zenész Istennek és nyilvános istentisztelet céljából írja a művét, magas művészi színvonalon megformálva.

Megjegyzem: minden korban születtek kiváló és silány művek, de olyanok is, amelyek minden kiválóságuk mellett sem voltak alkalmasak arra, hogy liturgikus cselekményeken szólaljanak meg. Innen indulva lehet megközelíteni a kérdést: A mai könnyűzenei stílusok közül melyek azok, amelyekben a kor embere valóban rátalál Istenre, a szeretet forrására? A különböző zenei stílusok képesek-e egységet és összhangot teremteni? Az egyházi közösségnek megvan az alapvető érzéke ahhoz, hogy melyek a maradandó és örökérvényű zenei tételek.

Gyerekkoromban a bátyám révén az ABBA és a Boney M. zenéjén nőttem fel. Ma pedig a fiatalok ezekre a zenékre retróznak. Vannak számok, amelyeket a nagymama és az unoka is dúdol.

Hogy még világosabb legyen a válaszom: minden korban felütötte a fejét az úgynevezett lelkipásztori megfelelés kényszere, aminek révén egy idő után, például a XIX. században már operaáriák is elhangzottak egy-egy itáliai templomban. Maga Liszt is szörnyülködött az akkori állapotok miatt. A mai korban is felmerült a kérdés: az a zene, amely megszólal a templom liturgiájában, a világ megszentelését szolgálja, vagy pedig a világ zaját hozza be a templomba?

A zene nagy hatalommal bír, ezt minden kor politikusai is tudták. De tudjuk azt is, hogy a zene nem akármilyen hatással van az érzelmekre és a pszichés fejlődésre. Például a gregorián módusok lelki és pszichés hatása nem volt ismeretlen a VIII. és a IX. századi mesterek előtt. A liturgikus zene lényegében Isten kinyilatkoztatásának hordozója, és ennyiben alázatos szolgálóleánya. A dallam Isten szavából, de Isten csendjéből is források, amint a gregorián ének is.

Több fiatallal beszélgetve ezekről a kérdéskörrel egyetértettünk abban, hogy ilyen jellegű, elmélyült zenére van szükség a templomokban. És nemcsak a gregorián, a klasszikus polifóniának vagy a népénekeinknek kell képviselniük ezt, hanem az újabban keletkezett dallamoknak is. A hangszeres kíséret is megkívánja a művészi igényességet. Egyébként, amikor dicsőítő énekről beszélünk, nem szerencsés leszűkíteni azt egy adott zenei stílusra. A gregorián nem kevésbé dicsőítő ének, hiszen a liturgiának ez a dallama is egyfajta válasz a Szentlélek ösztönzésére. A gregorián ének igenis karizmatikus ének, s szentségében, egyetemességében és művészi jellegében szülőanyja minden liturgikus dallamnak. J. S. Bach zenéje is dicsőítő, de a taizéi közösség dallamai is azok, noha zenei szövetük sokkal egyszerűbb, mint a nagy barokk mester koráljai, kantátái és orgonaművei. Karizmatikus és dicsőítő a dallam, amennyiben válasz az éltető Lélek ösztönzésére, akiben mindannyian Krisztus Titokzatos Testének részei lehetünk.

A másik kérdés, amelyre sokkal egyszerűbb válaszolni: ha már énekelnek újkori könnyűzenei tételt, akkor mit és mikor? A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia hatásköre eldönteni – és ehhez megfelelő szakmai bázisa van –, hogy az óriási dallamkincsnek mely darabjai azok, amelyek a népénekekhez hasonlóan alkalmasak a liturgián való megszólaltatásra. A püspöki kar azt is meghatározhatja, hogy az adott ének a liturgia mely szakaszában hangozhat fel: a bevonuláskor, a felajánláskor vagy éppen az áldozás alatt.

Végül a harmadik kérdés a liturgikus és zenei képzésen túl az egyházzenesz józan bölcsessége és szolgáló engedelmissége. A liturgikus zene előírásai ezt az alázatos szolgálatot segítik. A kántorképzőn gyakorta elmondom: ha a bevonulás mint a liturgikus esemény bevezető része csak az antifóna éneklésére elegendő ideig tart, akkor csak annyit éneklünk; ha hosszabb ideig tart, akkor zsoltárverset is veszünk hozzá. Amennyiben sokan vesznek részt a bevonulásban, akkor egy megfelelő processziós vagy népénekekkel kezdünk, és majd azután énekeljük a bevonulást kísérő antifónát. Amint a pap a székéhez vagy a püspök a katedrájához ér, keresztvetéssel megkezdjük a szent cselekményt. A nagybőjti traktuson viszont – ha éneklük –, ne spóroljanak, mert annak különleges gyümölcsei vannak. Az egyházzene törvényei és előírásai az arányok, az egység és az összhang szolgálatában állnak.

Írta: Kája Sándor

2019 február 28., csütörtök 16:17

– Köztudomású, hogy nagyon szeret biciklizni. Hogyan alakult ki ez a hobbija?

– A biciklizés mellett futni és kajakozni is szeretek. A sport, ezen belül a futás is kötődik az életemben Leontin atyához: annak idején azzal nyugtatgatta Bíró Gyuri barátomat, aki egy fantasztikus, karizmatikus személyiség, hogy ne aggódjon, a Hétkápolna majd olyan papot kap, aki támogatni fogja őt a futóversenyekkel kapcsolatban. Gyuri szervezi ugyanis az évente megrendezett váci futóversenyeket, s emellett több száz fiatalt gyűjt össze a kegyhely szomszédságában lévő liget takarítására. Miután a Hétkápolnához kerültem, a futóversenyek állandó résztvevője lettem, és a kerékpárversenyeké is. Akkoriban az egyik kerékpáros barátommal, Somogy Attilával sokat gondolkoztunk azon, hogyan tudnánk nyitni a világ felé. Talán már negyedik éve minden esztendőben megrendezik Vácott a cyclocross versenyt, amelynek helyszíne a liget és a Hétkápolna zöld területe. Ez a város lelki és testi egészségének központja. Amúgy gyerekkoromtól fogva nagyon szerettem biciklizni. Szokásom volt, hogy elcsentem a bátyám kempingbiciklijét vagy apám Csepeljét. Ha csak tehetem, ma is kerékpárral közlekedem. Még a fővárosba is szívesebben megyek kerékpárral, mint máshogyan. Máriabesnyőről is eltekerek Budapestre, ha úgy adódik. A zebegényi gyerekekkel és ministránsokkal egyszer elkerekeztünk Esztergomba. Hatalmas élményt jelentett számukra a biciklizés, oda és vissza, az atyával együtt. Nagy kaland volt. A Zebegényben töltött négy év alatt talán mondtam két-három olyan prédikációt, ami megmarad bennük. De biztosan tudom, hogy ennek a kerékpártúrának az élménye visszatérő emlékül, ahogyan az a túra is, amely a Csóványosra vezetett.

Forrás:

Bodnár Dániel/Magyar Kurír

Imádság Bazilikánk Plébánosáért: Urunk, Istenünk, ki népedet a papság szolgálata által kormányozod, hallgasd meg kérésünket, melyet Bazilikánk Plébánosáért, Attila atyáért eléd terjesztünk. Tedd őt állhatatossá akaratom megvalósításában, hogy szolgálatával és életével a te dicsőségedet mozdítsa elő Krisztusban, a Besnyői Szűzanya hathatós pártfogásával. Amen

